

Kvalitetsplan for et trygt og godt barnehagemiljø

ARENDAL KOMMUNE

Kommunedirektørens stab – oppvekst og utdanning

INNHold

Innledning	s. 3
Lovgrunnlaget	s. 4
FN`s barnekonvensjon	s. 4
Barnehageloven	s. 4
Mobbing og krenkelser i barnehagen	s. 5
Forebygging av mobbing og krenkelser - § 41	s. 6
Aktivitetsplikten - § 42	s. 7
1. Plikt til å følge med	s. 7
2. Plikt til å melde fra	s. 8
3. Plikt til å undersøke	s. 8
4. Plikt til å sette inn tiltak	s. 8
Voksne som mobber eller krenker barn - § 43 (Skjerpet aktivitetsplikt)	s. 8
Når voksne mobber eller krenker voksne	s. 9
Samarbeid med hjemmet	s. 9
Foreldres rett til å klage på barnehagemiljøet	s. 10
BTI-modellen	s. 10
Vedlegg	s. 11
• Aktivitetsplan for barnehagen	s. 12
• Referatmal	s. 13
• Undringsnotat	s. 14
• Til barnehagens årshjul – Barnehagens rutiner for forebygging av mobbing	s. 15
• Egenvurdering	s. 16
• Sjekkliste: Barnehagens oppvekstmiljø	s. 17
• Sjekkliste: Personalets forhold til barna	s. 18
• Prosedyre ved MISTANKE om mobbing i barnehagen	s. 19
• Prosedyre ved mobbing eller krenkelser i barnehagen	s. 20
Aktuell litteratur – tips	s. 21

Innledning

Nasjonal og internasjonal forskning har de senere år slått fast at det forekommer mobbing i barnehager. Derfor må arbeidet med å forebygge mobbing og krenkelser starte tidlig, før skolealder. Det vil si at dette arbeidet må starte i barnehagen, i nært samarbeid med barnas hjem.

Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette. (Rammeplanen, 2017)

Arendal kommunes **Kvalitetsplan for et trygt og godt barnehagemiljø** er et verktøy for alle kommunale barnehager i arbeidet med å forebygge, avdekke og håndtere mobbing eller krenkelser i barnehagene. Planen er tilgjengelig for de private barnehagene i Arendal kommune som ønsker å bruke den.

Planen viser hvordan barnehagene skal arbeide med det psykososiale miljøet i barnehagen. Den beskriver hva vi skal se etter for å gjenkjenne mobbing og krenkelser blant barn og voksne, samt hvilke tiltak som må settes inn dersom det forekommer mobbing eller krenkelser.

For at alle barn skal oppleve trygge og gode dager i barnehagen, er det avgjørende at de ansatte har kompetanse på å forebygge mobbing og krenkelser, gjenkjenne det når det skjer, og vite hvordan en skal ta tak i det.

Foreldrenes ansvar løftes fram da barnet inngår i sosiale systemer i og utenfor barnehagen, og foreldrene er barnets viktigste støttespiller uansett hvor mobbing foregår.

Det er viktig at alle ansatte i barnehagene, foreldrene og barna blir godt informert om de nye bestemmelsene i barnehageloven.

Planen gir føringer som den enkelte barnehage må belyse gjennom egen handlingsplan eller i årsplan, hvor de omsetter planen til pedagogisk praksis. Barnehagen, og de som arbeider i barnehagen, har aktivitetsplikt dersom de opplever at et barn mobbes eller krenkes. I egne planer må det komme frem hvordan barnehagen ivaretar aktivitetsplikten.

Kvalitetsplan for et trygt og godt barnehagemiljø skal bidra til:

- Å videreutvikle et likeverdig barnehagetilbud med høy kvalitet i alle barnehager
- At alle barn opplever å være betydningsfulle for fellesskapet
- Å definere voksnes holdninger til mobbing og krenkelser
- Å gi alle barn og voksne gode samspillsstrategier
- Å danne felles retning for arbeid mot mobbing og krenkelser i Arendal kommunale barnehager

Arendal kommune arbeider med bedre tverrfaglig innsats (BTI). Barnehagene må se [Handlingsveileder BTI](#) i sammenheng med denne kvalitetsplanen.

Lovgrunnlaget

[FNs barnekonvensjon](#) omhandler blant annet barnets rett til utvikling, medvirkning, ikke-diskriminering, omsorg, beskyttelse og selvrealisering, og et oppvekst- og læringsmiljø uten mobbing.

Barnehageloven

[Lov om barnehager](#) stiller klare forventninger til barnehagens forpliktelser for å skape et godt psykososialt barnehagemiljø.

Barnehageloven § 41 - Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Barnehageloven § 42 - Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse*
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt*
- c) når tiltakene skal gjennomføres*
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene*
- e) når tiltakene skal evalueres.*

Tiltakene som settes inn skal være til barnets beste, og skal utarbeides i samråd med barnets foresatte.

*Barnehagen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten og skal bruke Arendal kommunes mal for *Aktivitetsplan for barnehagen* (Vedlegg) i dette arbeidet.*

§ 43 - Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

Mobbing og krenkelser i barnehagen

Det finnes mange definisjoner på hva mobbing i barnehagen er, og i Arendal kommunale barnehager har vi valgt å forholde oss til denne definisjonen fra forskningsprosjektet «Hele barnet, hele løpet: mobbing i barnehagen»¹:

Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet.

Det er bevisst at ord som «gjentatt» og «over tid» ikke anvendes, med tanke på at for små barn er det problematisk om mobbing må observeres over tid. En episode av ekskludering alene kan være utslagsgivende når det ses i sammenheng med andre opplevelser barnet har i eller utenfor barnehagen.

Det er ikke slik at alle former for erting og slåing i barnehagen er mobbing. Barn krangler, de utvikler seg, og situasjoner i lek og sosial omgang kan bli vanskelig. Dette er ikke nødvendigvis mobbing. I utgangspunktet er det barnets egen subjektive opplevelse som skal lyttes til for å vurdere når noe er mobbing. Det er de voksnes ansvar å snakke med barn om hva de føler og har opplevd, samt kunne vurdere forskjellen på tilfeldig krangling og strukturell utestengelse.

Hvordan kan mobbing eller krenkelser mellom små barn se ut?²:

- Utestenging fra lek og aktiviteter
- Erting, bli ledd av, kalt sårende ting
- Eiendeler blir ødelagt og gjemt bort
- Slåing, dytting og lugging

Krenkelser kan omfatte direkte handlinger og verbale uttrykk rettet mot barn, men også mer indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking.

Personlige forhold ved det enkelte barn har også betydning for om noe må anses å være krenkende. Dette kan være personlige forhold som barnets livssyn, seksuell orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, at barnet har atferdsvansker eller sosio-emosjonelle vansker, eller forhold ved barnets familie- og hjemmesituasjon. Det har også betydning om barna er særskilt sårbare, og om det er synlig for omgivelsene.³

¹ Forskningsrapport 2015 – Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen

² Fub (Foreldreutvalget for barnehager) 2019

³ Ny mobbelov for barnehager; Øystein Stette, Pedlex

Forebygging av mobbing og krenkelser - § 41

Mobbing finnes i barnehagen⁴. I barnehagene i Arendal jobber vi med sosiale systemer i forebygging, avdekking og tiltak mot mobbing og krenkelser. Sosiale systemer kan eksempelvis være spontane lekegrupper, strukturer for organisering i barnehagen, voksnes grupperinger for å nevne noen. Det er aldri barnets ansvar når noen ekskluderes – verken den som mobbes/krenkes eller den som mobber/krenker.

Å jobbe forebyggende mot mobbing og krenkelser, og å sette i gang tiltak når mobbing eller krenkelser observeres, handler om å jobbe med barns lekekompetanse og utvikling av vennskap. For barnehagebarn er trivsel i barnehagen i høy grad relatert til å ha noen å leke med. Alle barn må inkluderes i fellesskapet, de må omtales positivt, og de ansatte, i samspill med barnas foresatte, må sikre denne prosessen.

Det er de voksnes ansvar å støtte barn i etablering av vennskap og utvikling av lekekompetanse. I tillegg til vennskap har inkludering i lek en avgjørende rolle for barns opplevelse av tilhørighet. I Rammeplan for barnehagen står det mer om hvordan man kan jobbe for å skape et godt og inkluderende barnehagemiljø.

Det er viktig å være seg bevisst at barn er født som kompetente mennesker, og det gode arbeidet med vennskap og lekekompetanse må begynne allerede på småbarnsavdelingen. I tillegg er det viktig å inkludere foreldrene, slik at barnet møter noe som er gjenkjennbart hjemme og i barnehagen. Inkluderingsarbeid er et felles ansvar for alle voksne i barnets liv.

Barnehagen forebygger aktivt mobbing og krenkelser ved å jobbe bevisst med danning, relasjonskompetanse og lekekompetanse. Voksne må støtte barna i utvikling av disse kompetansene, og være barnets medspillere. Dette kan bety at den voksne må delta aktivt i barnets lek, og gjennom leken hjelpe barnet med relasjonsbygging, og vise barnet gode handlingsmønstre og kommunikasjonsformer.

Det er de voksnes ansvar å vurdere når og i hvilken grad det er hensiktsmessig å være direkte involvert i leken. I tillegg er det viktig å jobbe med utvikling av egen praksis. En måte å gjøre dette på kan være gjennom observasjonsarbeid. Det er lett å se seg blind på egen praksis. Barnehagen kan derfor ha stort utviklingspotensiale ved aktiv bruk av observasjoner, tilbakemeldinger og eventuell endring av praksis. Barnehagen kan også bruke praksisfortellinger som et verktøy for faglig utvikling.

Mobbing og krenkelser kan være vanskelig å oppdage. Det er ikke alltid at det er sikre og klare tegn på at mobbing eller krenkelser foregår.

Plutselige endringer i et barns atferd er imidlertid et viktig tegn:

- Vil ikke gå i barnehagen
- Nekter å fortelle hva som er galt
- Blir lett oppfarende, sint eller aggressiv
- Plager yngre barn eller søsken
- Mister selvtillit
- Gråter seg i søvn eller har mareritt
- Endrer søvnmønster eller spisevaner
- Blir stille og trekker seg tilbake

Dersom du ser noen av disse tegnene, kan du ta i bruk undringsnotatet (vedlegg s. 14).

⁴ Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen, 2015

Kjennetegn på god praksis for å forebygge mobbing og krenkelser:

- Ansatte i barnehagen jobber målbevisst med sosial kompetanse (selvhevdelse, empati, rolletaking, prososial atferd, selvkontroll, lek, glede, humor m.m.)
- Leken prioriteres høyt i hverdagen. De ansatte sikrer at alle leker og legger til rette for dette både ute og inne.
- Foreldre og ansatte har felles forståelse og tilnærming til vennskap og lek.
- Ansatte i barnehagen vektlegger voksenrollen, og de lytter til barna. En aktiv, tydelig, varm og tilstedeværende voksen (autoritativ), er beskrivelser av voksenrollen som møter barna.
- Observerer samspillet mellom barn-barn, voksen-voksen og barn-voksen.
- Ansatte i barnehagen anvender anerkjennende kommunikasjons- og relasjonskompetanse.
- Ansatte i barnehagen skaper et godt foreldresamarbeid vedrørende mobbing og krenkelser.
- Ansatte i barnehagen har samtaler med barna om hvordan de har det i barnehagen.
- Ansatte i barnehagen reflekterer/diskuterer temaer vedrørende mobbing og krenkelser på avdelingsmøter, personalmøter og planleggingsdager.
- Det utarbeides tydelige felles verdier og holdninger som praktiseres.

Selv om barnet har profesjonelle voksne rundt seg i barnehagen, er det fortsatt foreldrene som kjenner barnet best og er ekspert på eget barn. Alle foreldre har derfor det grunnleggende ansvar for barna sine, og må melde ifra til barnehagen dersom de har mistanker om at krenkende atferd forekommer i barnehagen. Dette gjelder ikke bare deres eget barn, men også andres barn. Foreldre er barnas viktigste rollemodeller, og de må være bevisste på hvordan de selv opptrer.

Aktivitetsplikten - § 42

Det er ikke innført en egen delplikt i § 42 om at barnehagen skal sørge for at involverte barn blir hørt. Denne plikten følger av barnehageloven § 3.

I arbeidet med et trygt og godt barnehagemiljø er anerkjennelse av barns opplevelse og medvirkning et grunnleggende prinsipp. Barn skal bli tatt på alvor av profesjonelle voksne som tar ansvar for å følge opp saken når de forteller hvordan de har det. I barnehageloven § 3 første ledd, er det lovfestet at barn har rett til å gi uttrykk for sitt syn «*i saker som gjelder dem selv*».

I nytt § 3 fjerde ledd, lovfestes det at **barnets beste** skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn.

Aktivitetsplikten omfatter personer som jevnlig oppholder seg i barnehagen. Den består av fire delplikter:

1. Plikt til å følge med

Plikten til å følge med på om barna har et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring. Dette vil inkludere systematiske tiltak som eksempel rutiner for tilstedeværelse i barnegruppene og systematisk observasjon blant alle barna.

2. Plikt til å melde fra

Dersom en som arbeider i barnehagen får mistanke om eller kjennskap til at et enkelt barn, eller flere barn i en barngruppe, ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, har vedkommende plikt til å varsle styrer.

Styrer har plikt til å melde fra til barnehageeier i alvorlige tilfeller.

3. Plikt til å undersøke

Barnehagen har en undersøkelsesplikt dersom barnet selv eller foreldrene sier ifra om at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Målet for barnehagens undersøkelse må være å få nok informasjon til å kunne vurdere eventuelle tiltak.

4. Plikt til å sette inn tiltak

Barnehagen skal iverksette tiltak for å sikre at barnet eller barna har et trygt og godt barnehagemiljø. Det skal lages en skriftlig plan, (se s. 4 , § 42). Planen er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Aktivitetsplikten varer så lenge barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Voksne som mobber eller krenker barn - § 43 (Skjerpet aktivitetsplikt)

En må også i det forebyggende arbeidet rette oppmerksomheten mot voksne som mobber eller krenker. Alle profesjonelle voksne må ha kompetanse til å se når andre voksne mobber eller krenker barn, og vite hvordan dette skal håndteres. Barnehagen skal være tydelig på at det er nulltoleranse for mobbing og andre krenkelser fra voksne mot barn, at det er plikt til å varsle ledelsen og å ha rutiner for håndtering av slike saker. Å ta opp en problemstilling som voksen-barn mobbing, kan være vanskelig, men ser man en voksen som utviser krenkende adferd mot et barn, må det stoppes med en gang.

Voksne som krenker kan for eksempel latterliggjøre og bruke ironi, himle med øynene eller trekke på skuldrene, omtale et barn negativt (snakker nedsettende om, eller til barn, eller gir dem karakteristikk), utestenge barnet fra sosiale fellesskap, skjenne eller true.

Ansatte i barnehagen må sikre at alle omtales positivt. Språket som brukes om barn, voksne imellom, eller overfor andre barn, er med på å definere andres oppfattelse av barnet. Uansett barnets bakgrunn, familieforhold og sosioøkonomiske status, må alle unngå definisjoner hvor barnets intensjoner og handlinger defineres ut fra slike forhold. Setninger som «Den familien gjør alltid...» eller «Hun er alltid så passiv», er med på å definere barnet på en uhensiktsmessig måte.

Kjennetegn på god praksis:

- Leken prioriteres høyt i hverdagen, og arbeidet med lek er bevisst og pedagogisk
- Foresatte og ansatte i barnehagen har felles forståelse og tilnærming til vennskap og lek
- De voksne i barnehagen støtter barns vennsksapsrelasjoner
- De voksne i barnehagen er sammen med barna, slik at mobbing eller krenkelser oppdages
- Alle barn, voksne og familier omtales positivt
- Ansatte som er tydelige, aktive, varme og engasjerte (autoritative)
- Ansatte som legger det fysiske miljøet til rette slik at det stimulerer til god lek

- Tilstedeværende og varme voksne som viser alle barna tillit og formidler forventninger til dem på en tydelig måte, slik at barna lett kan forstå hva som er akseptabelt og hva som ikke er akseptabelt

Når voksne mobber eller krenker voksne

Sosiale systemer i barnehagen rommer alle, voksne og barn, og ulike sosiale systemer påvirker hverandre. Det er også aktuelt å snakke om mobbing og krenkelser blant voksne i en handlingsplan for barnehagebarn, da adferden, holdninger og språk blant de voksne er av stor betydning for barna.

For å kunne få til gode relasjoner blant barn, må de voksne daglig vise eksempler på slike relasjoner. Opplever barn mobbing eller krenkelser blant de voksne, er dette med på å sette en standard for hvordan det går an å være med hverandre. Mobbing eller krenkelser er destruktivt for barn og voksne, og skal voksne kunne veilede og støtte barn, er det viktig at de selv er gode rollemodeller. Derfor må mobbing og krenkelser blant voksne også tas på alvor.

Opplever en ansatt seg mobbet eller krenket, eller ser en kollega som utestenges, må dette tas opp med styrer. Det er styrer sitt ansvar å sikre trivsel og godt arbeidsmiljø for sine ansatte.

Samarbeid med hjemmet

Sosiale systemer er ikke isolert til barnehagen og den tiden barnet tilbringer der. Barn inngår i mange ulike sosiale samspill i og utenfor barnehagen. Det er derfor viktig med et godt samarbeid mellom barnehagen og barnets hjem for å forebygge mobbing eller krenkelser, og for å håndtere dette når det vises.

Det er barnehagen sitt ansvar å inkludere foresatte gjennom hele forløpet når mobbing observeres. Foresatte må tas med på råd og det må snakkes om hva som kan gjøres hjemme for å støtte opp under barnehagens arbeid. Tiltak og planer må avtales i samarbeid med foresatte. Foresatte bør også samarbeide med barnehagen for å få en så god prosess som mulig.

Kvalitetsplan for et trygt og godt barnehagemiljø skal introduseres for foresatte når barna begynner i barnehagen, for å bygge opp en felles forståelse om arbeidet mot mobbing og krenkelser i barnehagen. Ved mistanke om mobbing eller krenkelser, informerer barnehagen foresatte så raskt som mulig. En mistanke trenger ikke nødvendigvis føre til nye pedagogiske tiltak, men det er viktig å opprette dialog på et tidlig tidspunkt.

Det er ikke alltid barna forteller om det som skjer i barnehagen. Dette kan foresatte se etter⁵:

- Viser barnet glede over å være i barnehagen?
- Hva forteller barnet hjemme om barnehagen?
- Virker det som om barnet har venner i barnehagen?
- Virker det som om barnet kjenner seg trygg i barnehagen?
- Forteller barnet om lek og morsomme opplevelser?

Eksempel på god praksis:

- I mobbesaker involveres foresatte tidlig. Foresatte må være en aktiv del i arbeidet.

⁵ Nullmobbing

- Hvordan foresatte kan være med å forebygge mobbing og krenkelser, er et tema som har en naturlig plass på foreldremøter.
- Barnehagen og foreldregruppen utarbeider felles retningslinjer for bursdags- og lekeavtaler.
- Være gode forbilder og snakke pent om andre barn, foresatte og personal.

Foreldres rett til å klage på barnehagemiljøet

Dersom foreldre er misfornøyd med barnehagens oppfølging av barnets barnehagemiljø, kan foreldrene henvende seg til barnehageeier eller barnehagemyndighet.

Barnehageeier er ansvarlig for at barnehagene oppfyller pliktene de er pålagt i barnehagelovens §§ 41, 42 og 43. Barnehageeier har arbeidsgiveransvar og kan bistå og instruere barnehagene i håndtering av enkeltsaker.

Barnehagemyndigheten skal påse at alle barnehagene i kommunen drives i samsvar med gjeldende regelverk. Loven pålegger barnehagemyndigheten å føre tilsyn med barnehagene i kommunen, og kan pålegge barnehagene å rette uforsvarlige eller ulovlige forhold.

Beredskapsteam mot mobbing

Beredskapsteamet er et sikkerhetsnett dersom barnehagens rutiner ikke er iverksatt, eller dersom tiltakene ikke har hjulpet. Foresatte og ansatte i barnehager og andre instanser/hjelpeapparat, kan ta kontakt med beredskapsteamet.

Beredskapsteamet skal:

- bistå barn, ungdom og foresatte som opplever at de ikke får den hjelpen de mener de har krav på fra barnehagen sin i en mobbesak
- hjelpe barnehagen i å løse vanskelige mobbesaker, men det er fortsatt barnehagen som har ansvaret for at saken blir løst
- koordinere arbeidet i de sakene som meldes inn, men det er barnehagen som utfører det konkrete arbeidet

Beredskapsteamet består av leder for PPT, en representant fra mobilt team, en representant fra forebyggende tjenester og representanter fra kommunedirektørens stab oppvekst og utdanning.

BTI-modellen (Bedre Tverrfaglig Innsats)

I enkelte saker kan det være naturlig å ta kontakt med helsestasjon, PPT, barnevern, skole eller andre. I Arendal kommune jobber vi etter BTI-modellen, en samhandlingsmodell for tjenester. Hensikten med BTI-modellen er å kvalitetssikre helhetlig og koordinert innsats uten at det blir brudd i oppfølgingen.

VEDLEGG

Barnehagene arbeider selvstendig med å skape og opprettholde et trygt og godt psykososialt miljø for sine barn, og de har ulike innfallsvinkler og arbeidsmetoder. Det finnes mye nyttig fagstoff og materiell til bruk i dette arbeidet. Vedlagte sjekklister/rutiner er tenkt som utkast, som kan bearbeides til egen barnehage.

Vedlagte mal for **Aktivitetsplan for barnehagen**, skal barnehagene bruke når det skal skrives plan for tiltak.

Vedlagte **referatmal** og **undringsnotat** er hentet fra [Handlingsveileder BTI](#), og disse malene skal brukes i arbeidet mot mobbing i barnehagen.

AKTIVITETSPLAN FOR BARNEHAGEN - Skriftlig plan for tiltak**Barnehageloven kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø.**

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Slett <...> og skriv inn i skjemaet / rutene som er avsatt.

Plan nummer: <nr>

Aktivitetsplanen gjelder for:		
<Barnets navn>	<født>	<barnehage, gruppe/avdeling>

Husk at **barnets beste** skal være et grunnleggende hensyn i barnehagens vurdering av tiltak. Dette samsvarer ikke nødvendigvis med hva barnet selv eller foresatte ønsker. Barnehagen må gjøre en selvstendig vurdering basert på faglig kompetanse av hvilke tiltak som er til det beste for det enkelte barn – og begrunne dette.

Utfordring, hvilke problem skal tiltakene løse:			
Tiltak m/begrunnelse Hva/hvordan /hvorfor – Vær konkret! (Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering)	Ansvarlig (Hvem skal gjennomføre tiltakene?)	Tidsperspektiv (Når skal tiltaket gjennomføres? Varighet?)	Evaluerings (Når skal tiltakene evalueres?)
<i>Tiltak 1:</i>			
<i>Begrunnelse for tiltaket / barnets beste-vurdering:</i>			
<i>Tiltak 2:</i>			
<i>Begrunnelse for tiltaket / barnets beste-vurdering:</i>			

Unntatt offentlighet etter off. loven §13.

REFERAT FRA MØTE DD.MM.ÅÅÅÅ

MØTET GJELDER:

TILSTEDE:

MELDT FORFALL:

REFERENT:

STATUS:

VEIEN VIDERE

MÅL VI SKAL
JOBBE SAMMEN
FOR:DETTE ER VIKTIG FOR BARNET/ UNGDOMMEN:
[Tekst]DETTE ER VIKTIG FOR VOKSNE RUNDT BARN /UNGDOM:
[Tekst]

TILTAK

OPPFØLGING –
HVEM / NÅR

EVALUERING AV TILTAK

HJEMME
[Tekst]

....

....

PÅ SKOLEN/I BARNEHAGEN
[Tekst]

....

....

FRITID/AVLASTING
[Tekst]

....

....

BARN /UNGDOM
[Tekst]

....

....

ANNET
[Tekst]

....

....

TID OG STED FOR NESTE MØTE
[Tekst]

....

STAFETTHOLDER: NAVN / TJENESTE

....

Kopi sendes til:

UNDRINGSNOTAT

Dette skjemaet kan benyttes i undringsfasen (nivå 0) i handlingsveilederen.

Ved observasjon av barnet er det viktig at oppmerksomheten skal rettes mot konkrete observasjoner, og ikke være fortolkninger av hva adferden kan være et uttrykk for. Husk at barn/unge og foreldre skal involveres i en uro/undringsfase.

Hva er det man faktisk ser, hører, observerer?

Bruk gjerne hjelpeverktøyet **Risiko og beskyttelsesfaktorer** som hjelp når du arbeider med undringsnotatet. Notatet er ment som en hjelp/mal. Fyll kun ut det som er naturlig i forhold til saken.

BARNETS NAVN:

HVA ER DU BEKYMRET FOR (KRYSS AV):

☐ Fysisk

☐ Syn/Hørsel

☐ Faglig

☐ Sosialt

☐ Adferd

☐ Hjemmesituasjon

☐ Psykisk

☐ Språk

☐ Annet

BESKRIV MED EGNE ORD HVA DU FAKTISK SER, HØRER, OBSERVERER:

SYSTEMSPØRSMÅL: ER DET NOE VED BARNETS OMGIVELSER SOM KAN PÅVIRKE SITUASJONEN? (EKS: BARNEGRUPPEN, VENNEGRUPPEN, LÆRINGSMILJØ, VOKSENROLLEN, SYSTEMUTFORDRINGER). BESKRIV MED EGNE ORD HVA DU FAKTISK SER, HØRER, OBSERVERER:

HVOR BEKYMRET ER JEG?

Litt bekymret

☐

Den grå bekymringssonen

☐

Alvorlig bekymret

☐

/

DATO /UNDERSKRIFT

Til barnehagens årshjul - Barnehagens rutiner for forebygging av mobbing

	Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
1	Barnehagen gjennomgår handlingsplan og drøfter og dokumenterer barnehagens syn på: - Hva er et godt psykososialt barnehagemiljø? - Hva er krenkende atferd? - Hva er terskelen for å gripe inn og hva innebærer det? - Når skal ledelsen varsles?	Ved barnehagestart hver høst	Virksomhetsleder/ Styrer
2	Opplæring og informasjon til alle nyansatte om «Kvalitetsplan for et trygt og godt barnehagemiljø»	Ved ansettelse	Virksomhetsleder/ Styrer
3	Barn og foresatte informeres om planen.	Hver høst - Foreldremøte - Samlingsstund	Pedagogisk leder
4	Barnehagen vurderer det psykososiale miljøet og vurderer informasjon fra foreldresamtaler.	Ledermøte to ganger i året	Virksomhetsleder/ Styrer
5	Barnehagens planer og tiltak for forebyggende og holdningsskapende arbeid gjennomfører barnehagehverdagen.	Løpende	Virksomhetsleder/ Styrer
6	Barnehagen evaluerer sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid hvert år. Evaluering og evt revidering foretas i personalmøte, samarbeidsutvalg og HMS-utvalg.	Hvert år	Virksomhetsleder/ Styrer

Egenvurdering

Spørsmål	Praksis må endres	Praksis kan bli bedre	Praksis er tilfredsstillende
Jeg praktiserer anerkjennende kommunikasjon.			
Jeg er bevisst på å inkludere barna daglig.			
Jeg ser og er aktiv sammen med barna inne.			
Jeg ser og er aktiv sammen med barna ute.			
Alle familier møtes med likeverdig respekt av meg.			
Jeg inkluderer foresatte i alle relevante sammenhenger.			
Jeg griper inn når jeg ser et barn utestenges.			

SJEKKLISTE: Barnehagens oppvekstmiljø				
	Ja/ alltid	Ofte	Ønskes mer av	Nei/ aldri
Reflekterer vi jevnlig over egen praksis i forhold til felles mål og verdier for vår barnehage?				
Har vi fokus på trivsel, likeverd og inkluderende fellesskap?				
Er miljøet blant ansatte og barn preget av gjensidig omsorg, anerkjennelse, varme og respekt?				
Er miljøet preget av trygghet med rom for humor, spontanitet, oppmuntring og glede?				
Er det rom for undring, spørsmål, uenighet og diskusjon?				
Legger vi til rette for et godt samarbeidsklima mellom ansatte og alle foreldrene / foresatte?				
Har vi kompetanse og felles forståelse for hvordan vi skal: - Forebygge krenkelser og mobbing blant barna? - Stoppe krenkelser og mobbing blant barna?				
Vet vi hva barnehageloven sier om mobbing og krenkelser?				
Vet vi hvordan vi skal håndtere det dersom noen blant de ansatte krenker eller mobber et barn?				

SJEKKLISTE: Personalets forhold til barna

	Ja/ alltid	Ofte	Ønskes mer av	Nei/ aldri
Arbeider vi for at hvert barn skal utvikle trygg tilknytning til sine omsorgspersoner i barnehagen gjennom trygghet, forutsigbarhet og stabilitet?				
Er vi bevisste egne følelser og hvordan vi kan regulere dem for å fremme gode relasjoner?				
Er det rom for at barna viser ulike følelser?				
Legger vi til rette for, og verdsetter, barnas egne omsorgshandlinger?				
Har vi fokus på alle barnas positive sider og egenskaper?				
Er det noen barn som stadig får mer positiv oppmerksomhet enn andre?				
Er det noen barn som stadig får mer negativ oppmerksomhet enn andre?				
Er vi bevisste på å unngå å ignorere barn?				
Er vi bevisste på å unngå å avvise barn?				
Er vi bevisste på å unngå å favorisere barn?				
Viser vi interesse for barna og det de har å fortelle, og støtter opp om deres initiativ?				
Støtter vi opp om barnas vennskap, og legger til rette for at alle barn skal ha lekekamerater?				
Er vi tilgjengelige og nær barna, og oppmerksomt til stede der barna leker?				
Veileder vi i lek og aktiviteter, slik at barna utvikler positive sosiale strategier i fellesskap?				
Kommuniserer vi det vi ønsker mer av, og den atferden vi ikke ønsker, med tydelighet og varme?				
Griper vi inn overfor uakseptabel atferd hos barna, og forhindrer at negative sosiale mønstre får utvikle seg?				
Er vi tydelige på at det er negative handlinger vi ikke aksepterer, og at barnet er like verdifullt?				
Viser vi gjennom holdninger og handlinger at vi bryr oss om hvordan barna har det?				
Er vi gode rollemodeller for barna og behandler dem og hverandre med respekt og omsorg?				

Prosedyre ved MISTANKE om mobbing i barnehagen

Melding om mistanke om mobbing kan komme fra både barn, foreldre/foresatte, ansatte og andre. Den kan være skriftlig, muntlig eller digital.

Prosedyre	Ansvar	Utført, dato
Den som får informasjon eller kjennskap til mobbing skal informere nærmeste leder, så raskt som mulig.	Alle	
Styrer skal informeres når det er mistanke om mobbing. Alle meldinger om mobbing skal dokumenteres av styrer etter informasjon fra pedagogisk leder.	Den som tar imot melding/observerer mobbing. Virksomhetsleder/ Styrer	
Informasjon til de ansatte som er involverte i barnegruppen på avdelingsmøte eller i eget møte, ved behov informeres hele barnehagen. Beskriv så konkret som mulig hva som har skjedd og hva man tenker skal gjøres og hva som har blitt gjort. Bli enige om tiltak videre.	Pedagogisk leder- i samarbeid med virksomhetsleder/ Styrer.	
Foreldre til involverte barn skal informeres og tas med på råd. Ha fokus på hjemmets opplevelse av eget barn, og andre barns trivsel, og læringsmiljøet i barnehagen.	Pedagogisk leder- i samarbeid med virksomhetsleder/ Styrer.	
Gjennomfør barnesamtaler med involverte barn. Gjennomfør observasjoner av barn og ansatte på avdelingen. Alt skal dokumenteres.	Pedagogisk leder- i samarbeid med virksomhetsleder/ Styrer.	
Nytt avdelingsmøte etter 1-2 uker; • Evaluering av situasjonen – hvordan går det? • Gjennomgang av observasjoner • Gjennomgang av samtaler med barn og foreldre • Videre tiltak; • Informasjon til de involverte foreldrene om status • Evt. gjennomføring av nye samtaler ved behov	Pedagogisk leder- i samarbeid med virksomhetsleder/ Styrer. Andre ansatte på avdelingen.	
Ny evaluering og oppfølging minimum en gang hver måned, til saken er løst.	Pedagogisk leder- i samarbeid med virksomhetsleder/ Styrer.	

Prosedyre ved mobbing eller krenkelser i barnehagen

Prosedyre	Ansvar	Utført, dato
Personale: - Tydelige voksne som gjør klare og forståelige grenser for hvilken oppførsel som er akseptabel - Det er den voksne sitt ansvar å gripe inn når en observerer adferd eller handlingar som er krenkende - Systematisk observasjon og kartlegging av barnas atferd mot hverandre - Observere ansattes adferd og holdninger - Eget møte for å informere om det som er observert/kartlagt - Utarbeide tiltak - Nytt møte for å evaluere tiltak som er gjennomført, og vurdere om nye tiltak skal settes inn - God kommunikasjon med foreldre/foresatte under hele prosessen	Alle Alle Pedagogisk leder Pedagogisk leder. Virksomhetsleder/ Styrer	
Barn: - Det skal gjennomføres en samtale med den som har blitt mobbet, krenket eller utestengt i en trygg gruppe eller individuelt. - Foreldrene skal orienteres om dette. Vær nøye med å gi barnet støtte og forståelse for vonde følelser. Tiltaket må holde fokus på de ansattes og foreldre/foresatte sitt ansvar for å forebygge og stoppe begynnende mobbeatferd; - Hjelpe barna med å sette ord på egne følelser, og å sette seg inn i hva andre føler og hvordan de opplever situasjonen - Legge til rette for positivt samspill gjennom små og bevisst sammensatte lekegrupper - Tema i samlinger Man må alltid ta utgangspunkt i barnas alder og modning	Pedagogisk leder i samråd med virksomhetsleder/ Styrer	
Foreldre: - Styrer og pedagogisk leder vurderer hvem i foreldregruppa som skal informeres og direkte involveres - Gjennomføring av samtaler med foreldre som er direkte involvert. Viktig å ha fokus på hva foreldre kan bidra med - Ha felles foreldremøte på avdelingen ved behov - Tema på foreldremøte med fokus på hvordan hjem og barnehage kan samarbeide for å forebygge og stoppe mobbing - Handlingsplanen skal gjøres kjent for alle foreldre - Følge opp tiltak hjemme - Møte med de involverte foreldrene, der tiltaksplan blir evaluert	Pedagogisk leder og virksomhetsleder/ Styrer	
Dersom mobbingen ikke tar slutt, vil en mer omfattende oppfølging involvere styrer, PPT og/eller andre instanser	Virksomhetsleder/ Styrer	

For dokumentasjon skal det brukes;

- Logg – beskrivelse av situasjoner
- Referat – alle møter skal refereres, konklusjoner må komme frem.
- Observasjon – av ansatte og barn
- Aktivitetsplan – som viser varighet og innhold
- Evaluering – som viser hva som fungerer og ikke, samt videre avtaler.

Aktuell litteratur - tips

[Dialogmodellen](#)

Regjeringen

[FN`s barnekonvensjon](#)

[Mobbing i barnehagen - et hefte for deg som arbeider i barnehagen](#)

Utdanningsdirektoratet

[Rammeplan for barnehagen](#)

[Trygghet for de yngste](#)

[Hva er mobbing?](#)

[Barns trivsel - voksnes ansvar](#)

[Film: Omsorgsfulle relasjoner](#)

Læringsmiljøsentret, Universitetet i Stavanger

[Slik kan barnehager jobbe med mobbing](#)

Lund, I., Godtfredsen, M., Helgeland, A., Nome, D.Ø., Kovac, B.C., & Cameron, D.L.

[Hele barnet hele løpet; Mobbing i barnehagen - Forskningsrapport 2015](#) –[Lov om barnehager \(Barnehageloven\)](#) – Lovdata

Foreldreutvalget for barnehager (FUB)

[Mobbing i barnehagen \(informasjon og materiell\)](#)

Nasjonalt kunnskapssenter for barnehager

[Innsiktrapport om mobbing i barnehagen](#)